

Το παιδί με προβλήματα όρασης στη σχολική τάξη

Iris Torres & Anne L. Corn

Μετάφραση: Αργυρώς Ράπτου

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ

Προτάσεις για δασκάλους

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Το 1977 η Anne Lesley Corn και η Iris Torrei (τέως Iris Martinez) συνέγραψαν την πρώτη έκδοση αυτού του δημοσιεύματος. Από την αρχική του κιόλας εκτύπωση γνώρισε αμείωτη δημοτικότητα και επιτυχία: πάνω από 100 χιλιάδες αντίτυπα αυτού του βιβλίου έχουν τυπωθεί μόνο από το 1981. Την περασμένη δεκαετία, ωστόσο, συνέβησαν σημαντικές αλλαγές ως προς την εκπαίδευση των τυφλών παιδιών και των παιδιών με μειωμένη όραση που επέφεραν σημαντικές διορθώσεις, όπως η αυξημένη πρόσβαση στους προσωπικούς υπολογιστές μέσω μηχανημάτων με συνθετική φωνή, η ανάπτυξη των γραφομηχανών Μπράιγ χωρίς χαρτί και τα στοιχεία του αναλυτικού προγράμματος που ασχολούνται με: κοινωνικές δεξιότητες, το πέρασμα από το σχολείο στην εργασία, την παρέμβαση στην πρώιμη παιδική ηλικία, καθώς και την εκπαίδευση μαθητών προσχολικής ηλικίας στην κινητικότητα και προσανατολισμό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να γίνουν πολλές τροποποιήσεις εκ μέρους των συγγραφέων και να προσθέσουν πολλά σ' αυτή τη δεύτερη έκδοση, όπως ένα νέο τμήμα για την πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και μια αυξημένη έμφαση στις κοινωνικές δεξιότητες και στις προσδοκίες, για τη συμμετοχή στην τάξη των τυφλών μαθητών και των μαθητών με χαμηλή όραση.

Γενική Εκπαίδευση

Και οι δύο εκδόσεις απευθύνονται κυρίως στους διδάσκοντες στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι έχουν στην τάξη τους μαθητές με προβλήματα όρασης. Άλλα και πολλοί άλλοι. όπως γονείς, διοικητικοί, προσωπικό συναφών υπηρεσιών, βλέποντες συμμαθητές και οι γονείς τους, νοσοκόμες σχολείων και γιατροί, παιδαγωγοί, σύμβουλοι, προσωπικό ψυχαγωγίας, όσοι παρέχουν υπηρεσίες στην κοινωνία και όλοι εκείνοι που ενδιαφέρονται κι ασχολούνται με παιδιά με προβλήματα όρασης, θα ωφεληθούν από τις πληροφορίες που περιέχονται εδώ. Οι δάσκαλοι ειδικής αγωγής που δουλεύουν με μαθητές με χαμηλή όραση και με πολλαπλές αναπηρίες, θα βρουν κι αυτοί χρήσιμες τις στρατηγικές που παρουσιάζονται εδώ. Το 1986, οι τροποποιήσεις στο διάταγμα "Εκπαίδευση για όλα τα Ανάπτηρα Παιδιά, P.L. 99-457", προέβλεψε υπηρεσίες ειδικής αγωγής για όλα τα ανάπτηρα παιδιά, από τριάντα πέντε ετών, μέχρι το σχολικό έτος 1991-1992 και σύστησε την παροχή υπηρεσιών για βρέφη και νήπια. Αν και αυτή η έκδοση δεν απευθύνεται ιδιαίτερα σε προβλήματα που αφορούν τις ηλικίες 0-5 ετών, πολλά από τα περιεχόμενα του μπορούν να βοηθήσουν τους δασκάλους που ασχολούνται με τη συνηθισμένη προσχολική εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση των τυφλών μαθητών και των μαθητών με χαμηλή όραση.

Αναφερόμαστε στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της ανεξαρτησίας των μαθητών μέσω επιπλέον πληροφοριών για ότι προσδοκούμε, προσανατολισμό και κινητικότητα, κοινωνικές δεξιότητες, προσαρμοσμένα μηχανήματα που θα χρησιμοποιούνται στην τάξη, στο διάλειμμα, καθώς και σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής, πρόσβαση σε διδακτικά βοηθήματα, διαδικασίες εξετάσεων και χαμηλή λειτουργική όραση. Ένα νέο τμήμα για την πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές είναι σύντομο και όμως περιεκτικό, και τα ευρετήρια και ο κατάλογος των προτεινόμενων αναγνωσμάτων έχουν ανανεωθεί και διευρυνθεί.

Εκτός του ότι έχουμε ενσωματώσει αλλαγές που δείχνουν την ενημέρωση τους για τις πρόσδους των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που έχουν επιτευχθεί από το 1977, η Torres και η Corn αναγνώρισαν επίσης τι θέλουν και τι πρέπει να ξέρουν οι δάσκαλοι γενικής εκπαίδευσης όταν έχουν στην τάξη τους ένα τυφλό παιδί ή ένα παιδί με χαμηλή όραση. Δεν είναι ο σκοπός μας ούτε συστήνουμε αυτό το δημοσίευμα ως τη μόνη πηγή πληροφοριών και καθοδήγησης για το δάσκαλο της συνηθισμένης τάξης. Εντούτοις, θα είναι μια εξαιρετική εισαγωγή στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των τυφλών μαθητών και των μαθητών με μειωμένη όραση.

Το υλικό που προσφέρεται εδώ όχι μόνο θα βοηθήσει τους δασκάλους μιας συνηθισμένης τάξης να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των μαθητών με προβλήματα όρασης, αλλά θα τους βοηθήσει και νιώσουν άνεση κι εμπιστοσύνη ενεργώντας κατάλληλα.

Kathleen Mary Huebner, PHD

Director, National Consultant Department

American Foundation for the Blind

Πρόλογοςτηναρχικήέκδοση

Η δημόσια εκπαίδευση είναι υπεύθυνη για όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με προβλήματα όρασης. Καθώς όλο και περισσότερα παιδιά με προβλήματα όρασης εντάσσονται στα σχολεία της κοινότητας τους, πολλοί δάσκαλοι γενικής εκπαίδευσης θα δουλέψουν για πρώτη φορά με κάποιο παιδί που έχει μια ιδιαιτερότητα.

Το φυλλάδιο τούτο γράφτηκε πρωταρχικά για το δάσκαλο της γενικής εκπαίδευσης που θα προσφέρει εκπαίδευση σε κάποιο παιδί με προβλήματα όρασης. Άλλες ομάδες για τις οποίες αυτό το υλικό θα φανεί χρήσιμο είναι οι ακόλουθες:

- γονείς πιθανών υποψηφίων για τοποθέτηση σε προγράμματα για παιδιά με προβλήματα όρασης,
- όλοι οι δάσκαλοι των τάξεων (για ενημερωτικές συναντήσεις, για θέματα που αφορούν σχολικές βιβλιοθήκες και λοιπά),
- διοικητικοί και λοιπό σχολικό προσωπικό,
- εκπαιδευόμενοι δάσκαλοι,
- σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι σε εισαγωγικά μαθήματα της ειδικής αγωγής,
- γονείς παιδιών που δεν έχουν πρόβλημα, ώστε να πληροφορηθούν για τις υπηρεσίες μέσα σ' ένα σχολείο και να παρακινηθούν **νια συζητήσεις στο σπίτι με θέμα τις αναπηρίες.**
- νοσοκόμες σχολών,
- γιατροί που θα φροντίζουν παιδιά με χαμηλή όραση.

Susan Jay Spungin, E.D.D.

Associate Executive Director, Program Services

American Foundation for the Blind

Πρόλογος της μεταφράστριας

Αφού εργάστηκα αρκετά χρόνια ως δασκάλα της Σχολής Τυφλών Καλλιθέας, τις τρεις τελευταίες σχολικές χρονιές έχω την τιμή να διδάσκω και στους μετεκπαιδευόμενους στο Μαράσλειο δασκάλους Ειδικής Αγωγής. Από τις πρώτες κιόλας ημέρες της επαφής μου μ' αυτούς, ένιωσα να βαραίνει πολύ στους ώμους μου η ευθύνη που αναλάμβανα. Γιατί δε θα ήθελα να τους διδάσκω απλώς στοιχεία γραφής και ανάγνωσης Μπράιγ - πράγμα που αν έχουν μεράκι δεν θα αργήσουν να το κατακτήσουν - προσπάθησα (και εξακολουθώ και τώρα) να τους βοηθώ με την εμπειρία μου ως προσώπου με προβλήματα όρασης, να καταλάβουν πιο πολύ τις δυσκολίες και τις ανάγκες, αλλά και τις δυνατότητες των παιδιών με προβλήματα όρασης. Και προσπαθώ επίσης να τους εφοδιάζω με περισσότερες πληροφορίες, όχι μόνο στο γνωστικό μα και στο ψυχολογικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο.

Είναι αλήθεια ότι τα τελευταία χρόνια, με την πρόοδο της τεχνολογίας, υπάρχουν περισσότερα βοηθήματα για τους μαθητές με προβλήματα όρασης, όμως με τις συζητήσεις που είχαμε με τους δασκάλους στην τάξη μου και από τις ερωτήσεις που μου έκαναν, κατάλαβα πως η ενημέρωση τους είναι ελλιπής.

Η ένταξη των τυφλών παιδιών στα συνηθισμένα σχολεία προχωρεί με γρήγορους ρυθμούς. Για να επιτύχει όμως χρειάζονται ορισμένες προϋποθέσεις. Π.χ. πώς θα αντιμετωπίσει ένας δάσκαλος ένα παιδί με προβλήματα όρασης, όταν ο ίδιος δεν ξέρει έστω και τα στοιχειώδη για το όργανο που λέγεται μάτι και τη λειτουργία ή τις τυχόν δυσλειτουργίες του; Αυτός ήταν ο λόγος που από το πρώτο κιόλας έτος παρακάλεσα την εξειδικευμένη οπτομέτρη κυρία Τατιάνα Σκούταρη να μας αφιερώνει τουλάχιστον ένα τρίωρο κάθε χρονιά, για να μας εξηγεί μερικά πράγματα πάνω σ' αυτό το θέμα. Αφού λοιπόν μίλησε τότε επί τρεις ώρες, με ελάχιστο διάλειμμα, γιατί οι δάσκαλοι που παρακολούθησαν έδειξαν πολύ ενδιαφέρον, τους έδωσε το βιβλίο που κρατάτε τώρα στα χέρια σας στα αγγλικά. Άλλα σχεδόν κανείς από τους δασκάλους δεν ήξερε αυτή τη γλώσσα.

Τότε σκέφτηκα ότι αυτό το βιβλίο θα έπρεπε να μεταφραστεί οπωσδήποτε στα ελληνικά. Και ήμουν πρόθυμη να το κάνω, αλλά έπρεπε να υπερπηδήσω ορισμένα εμπόδια. Το πρώτο και κύριο ήταν ότι δεν μπορούσα να το διαβάζω γιατί δεν ήταν στη γραφή Μπράιγ. Ευχαριστώ θερμά το «Φάρο Τυφλών της Ελλάδας» που μου έλυσε το πρόβλημα, μεταγράφοντας το βιβλίο στη γραφή Μπράιγ. Έτσι, μπόρεσα και το διάβασα. Το μετάφρασα γιατί πιστεύω πως είναι ένα χρήσιμο βοήθημα, όχι μόνο για τους δασκάλους ειδικής αγωγής, αλλά και για όλους τους δασκάλους της Ελλάδας, αφού μπορεί να τύχει και σ' αυτούς να βρεθούν με ένα παιδί με χαμηλή ή με καθόλου όραση στην τάξη τους.

Ζήτησα την άδεια από το American Foundation for the Blind, που το είχε εκδώσει να μου επιτρέψει να το μεταφράσω και να διατίθεται για χρήση των ενδιαφερομένων. Το δέχτηκε με τον όρο να διανέμεται δωρεάν. Το ευχαριστώ πολύ, γιατί μου έδωσε τη δυνατότητα να βάλω κι εγώ ένα λιθαράκι στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών μας. Εύχομαι να με αξιώσει ο Θεός να μη σταματήσω εδώ.

Τελειώνοντας, θέλω να ευχαριστήσω την καθηγήτρια αγγλικών κυρία Αικατερίνη Κακκαβά, που διάβασε τη μετάφραση μου και με βοήθησε να διορθώσω ορισμένα πράγματα, την κυρία Τατιάνα Σκούταρη, που με βοήθησε στους ιατρικούς όρους και τον γιατρό κύριο Εμμανουήλ Τσελίκα, για την τελική διαμόρφωση του κειμένου σε βιβλίο, καθώς και όλους τους φίλους που μου συμπαραστάθηκαν σ' αυτήν τη προσπάθεια.

Αργυρώ Ράπτου

Εισαγωγή

Ένα παιδί με πρόβλημα όρασης τοποθετείται στην τάξη σας, κι εσείς μπορεί ν' αναρωτιέστε μήπως οι ανάγκες του είναι διαφορετικές από τις ανάγκες των άλλων μαθητών σας. Αυτό το φυλλάδιο γράφτηκε για ν' απαντήσει στις ερωτήσεις και στους προβληματισμούς σας γύρω απ' αυτή την καινούρια διδακτική εμπειρία.

Όταν ένα παιδί με προβλήματα όρασης εγγράφεται σε μια συνήθη τάξη, γίνεται προσεκτική μελέτη για να εξακριβωθεί ότι το παιδί μπορεί να συναγωνίζεται και σε σχολικό και σε κοινωνικό επίπεδο με τα παιδιά της ηλικίας του που έχουν «κανονική όραση». Αν και το παιδί μπορεί να χρειαστεί να παλέψει με σχολικές δυσκολίες και συναισθηματικές εντάσεις, που συνήθως δεν τις συναντούν παιδιά χωρίς πρόβλημα, σύντομα και το παιδί αυτό θα γίνει ένα μέλος της τάξης του με πλήρη συμμετοχή.

Για να διασφαλίσουμε ότι δίνεται και στο παιδί με προβλήματα όρασης η ευκαιρία να φτάσει το πλήρες ακαδημαϊκό του δυναμικό, το παιδί κι εσείς θα λάβετε τις υποστηρικτικές υπηρεσίες ενός ειδικού δασκάλου για τυφλούς μαθητές. Αυτός ο ειδικός δάσκαλος κι εσείς θα έχετε την ευκαιρία να σχεδιάσετε κατάλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες και να προετοιμάσετε το περιβάλλον της τάξης.

Ένας τύπος δασκάλου τυφλών είναι ο δάσκαλος υποστήριξης. Εγκατεστημένος στο σχολείο σας είναι διαθέσιμος καθ' όλη τη σχολική μέρα για συμβουλές, εξειδικευμένη καθοδήγηση και για την παροχή υλικών που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για τυφλούς μαθητές. Η υποστηρικτική αυτή τάξη μπορεί να μοιάζει με βιβλιοθήκη όπου ο μαθητής περνά μια ή δύο περιόδους την ημέρα και λαμβάνει εκπαίδευση σε μικρές ομάδες, καθώς και το απαραίτητο προσαρμοσμένο υλικό. Άλλος τύπος ειδικού δασκάλου είναι ο περιοδεύων δάσκαλος, γνωστός επίσης ως εκπαιδευτικός σύμβουλος σε θέματα όρασης ή δάσκαλος συναφών υπηρεσιών, ο οποίος περιοδεύει από σχολείο σε σχολείο και είναι διαθέσιμος σε προγραμματισμένη βάση. Και οι δύο δάσκαλοι θα